

Forum Deelsector Akkerbouw en industrieteelten 20.11.2025

Vlaamse landbouwvisie 2030-2050

ONTWERP VERSLAG

- Deel 1 – Deelnemers, programma en methodiek – p.2
- Deel 2 – DESTEP-SWOT oefening: overzichtstabellen – p.6
- Deel 3 – Thematische synthese van de collectieve reflectie – p. 26

■ Deel 1: Procesprincipes – deelnemers; programma en opbouw verslag.

Deelnemers

Aanwezig

- **Experten**

Phillippe Avermaete (landbouwer), Erwin Boonen (FEVI/Subel), Sofie Bracke (BBL), Karolien Cools (BB), Katrien Denul (VLAM), Karel Dewaele (biolandbouwer), Amandine Eeckhout (landbouwer), Gert Engelen (Rikolto), Patrick Lemahieu-Ameloot (landbouwer), Esther Monard (Fegra), Rony Neyens (landbouwer), Stefan Vandromme (landbouwer), Johan Vanneste (landbouwer/INGRO), Frederik Van de Sompel (landbouwer/ABS), Pieter Van Oost (BB), Kris Van Steenkiste (landbouwer), Christophe Vermeulen (FVP House).

Deelnemende landbouwers zijn afgevaardigd via ABS, Bioforum, Boerenbond, FERM, Groene Kring.

- **Opdrachtteam**

Guido Van Huylenbroeck (Opdrachthouder),
Koen Carels, Pieter De Graef, Katrien Penne (SALV-secretariaat).

De opdrachthouder is aangesteld door Minister van Landbouw Jo Brouns. Hij wordt in zijn opdracht bijgestaan door het SALV-secretariaat ter waarde van 1VTE. De opdrachthouder betreft zowel SALV-ledenorganisaties als organisaties en deelnemers daarbuiten.

Verontschuldigd

Jacomien Baudoncq (landbouwer), Ann Sophie Desmet (landbouwer), Jan de Keyser (BNP Parisbas Fortis), Ben Muyshondt (Pomuni/Belgapom), Bart Nemegheer (landbouwer), Hendrik Vandamme (landbouwer/ABS), Lisa Versnaeyen (landbouwer/ABS).

Programma en opbouw verslag

Dagprogramma Forum Deelsector Akkerbouw en industrieteelten
Opdrachthouder – Em. Prof. Guido Van Huylenbroeck
Introductie, opzet en methodiek
Opdrachtteam – Pieter De Graef, SALV
Blik op de kenmerken van de sector akkerbouw en industrieteelten in Vlaanderen
Kader van de beleidsrandvoorwaarden

Keynote speaker – Christophe Vermeulen, FVP House

Blik op de toekomst van de sector

Sessie 1 en Sessie 2

- DESTEP - Demografisch, Economisch, Sociaal-cultureel, Technologisch, Ecologisch, Politiek-juridisch perspectief
- SWOT/DESTEP - Deeltafels vanuit 6 perspectieven op toekomstige uitdagingen (trends en externe factoren van buitenaf) die de sector in de toekomst zullen beïnvloeden, evenals op hoe de sector, gegeven zijn sterktes en zwaktes, die toekomstige uitdagingen kan tegemoet treden.

Sessie 3

- Round up drijvende krachten en kritieke onzekerheden
- Reflectie en prioritisering

Na een introductie omtrent opzet en methodiek door opdrachthouder Prof. Em. Guido Van Huylenbroeck, de sectorpresentaties van Pieter De Graef (SALV/opdrachtteam) en keynote speaker Christophe Vermeulen (FVP House), werd samen met de deelnemers in drie sessies getracht de drijvende krachten inzake de evolutie van de sector naar 2050 uit te klaren.

De inleidende presentaties zijn opgenomen op de overzichtspagina van de SALV-website:

<https://www.salv.be/salv/pagina/overzicht-fora-deelsectoren>

De deelnemers zijn aan de slag gegaan met de grote uitdagingen (opportunities en bedreigen) die extern op de sector afkomen. Er werden gedachten uitgewisseld over hoe de sector, met zijn sterktes en zwaktes, de toekomstige uitdagingen kan tegemoet treden. Daarbij is in de mate van het mogelijke rekening gehouden met de reeds besliste en gekende randvoorwaarden tot en met 2050. De toekomsttoefening werd bekeken vanuit demografisch, economisch, sociaal-cultureel, technologisch, ecologisch en politiek-juridisch perspectief (DESTEP).

Deze blik op 2050 in drie sessies mondde uit in een gezamenlijke reflectie en prioritering, omtrent de drijvende krachten en kritieke onzekerheden voor de toekomst van de sector.

De overzichtstabellen van de genoteerde boodschappen per deeltafel voor de zes DESTEP-perspectieven zijn opgenomen in **Deel 2** van dit verslag. De thematische synthese van de collectieve reflectie is weergegeven in **Deel 3** van dit verslag.

Procesprincipes

Het Forum Akkerbouw en industrieteelten is het tweede in een reeks van acht fora met deelsectoren in het kader van de opmaak van de Vlaamse landbouwvisie 2030–2050. Deze deelfora vormen de tweede fase in een breder traject van de visievorming (zie ook <https://www.salv.be/salv/pagina/vlaamse-landbouwvisie-2030-2050>).

Daarbij wordt zorggedragen voor volgende procesprincipes:

➤ **Inclusief en ketenbreed**

Voor de uitwerking van de landbouwvisie Vlaanderen 2030-2050 wordt de brede agrovoedingsketen evenals het middenveld via de SALV (17 ledenorganisaties) betrokken. Extra accenten worden daarbij gelegd door te waken over deelname vanuit verenigingen van jonge landbouwers, NGO's, VLAM-sectorgroepen, en desgevallend specifieke expertisecentra (bv. wetenschappelijke hoek).

➤ **Uniek proces**

De visie krijgt bottom-up vorm met en voor land- en tuinbouwers (rechtstreekse betrokkenheid).

De methodiek van de visie-opbouw vertrekt vanuit de verwachtingen van de verwerkende industrie op vlak van toekomstige (2030-2050) vraag en afzet.

Uitgangspunt is een visie op toekomstige landbouw te ontwikkelen gegeven grenzen die vastliggen door flankerend beleid (klimaat, natuur, milieu, ...) waarbij landbouw maximaal zijn rol kan spelen binnen deze grenzen.

De combinatie DESTEP-SWOT methodiek zorgt ervoor dat vanuit de grote trendbewegingen op vlak van demografie, economie, sociaal-cultureel, technologie, ecologie en politiek-juridisch perspectief, wordt nagegaan wat er extern op de sector inwerkt (als opportuniteit en als bedreiging) om vervolgens te bevragen hoe de land- en tuinbouwsector daarop kan anticiperen (vanuit zijn sterktes en zwaktes), en wat er daarvoor nodig is (i.e. de kiem om beleid op te richten).

➤ **Iteratief en lerend**

Het eindproduct van dit proces ligt niet bij voorbaat vast.

De opbouw van een landbouwvisie 2030-2050 voor Vlaanderen gebeurt in verschillende fasen via consultatie van stakeholders, de organisatie van een breed startforum, acht verschillende fora met deelsectoren landbouw, en een fase van aggregatie en feedback.

Er is ruimte voorzien voor tussentijdse evaluatie en desgevallende bijsturingen van de procesmethodiek en -aanpak.

➤ **Visie steunt op een kwalitatieve benadering**

De visieoefening is uitdrukkelijk geen kwantitatieve studie naar de beschikbare ruimte voor teelten en activiteiten, maar een kwalitatieve benadering waarbij nagegaan wordt hoe binnen gegeven integrale ecologische randvoorwaarden, zoals vastgelegd in besliste wetgeving en reguleringen en rekening houdend met plausibele ontwikkelingen op vlak van consumptie, handel, technologie en maatschappelijke veranderingen, de sector zal evolueren naar 2050 toe.

■ Deel 2 – DESTEP-SWOT oefening: overzichtstabellen

Fundament opbouw sessies

DESTEP

- Demografisch
- Economisch
- Sociaal-cultureel
- Technologisch
- Ecologisch
- Politiek-juridisch

SWOT

- Externe factoren
 - Opportuniteiten
 - Bedreigingen
- Interne factoren
 - Sterktes
 - Zwaktes

Sociaal-culturele factoren

Technologische versnelling

- Consumentenvoorkeuren
- Dieetwijzigingen
- Maatschappelijke waardering
- Multifunctionaliteit platteland
- Gezondheid en welzijn
- ...
- Digitalisering
- Biotechnologie
- Technologische innovatie
- Innovatie productiesystemen (agro-ecologie)
- Productinnovatie (nieuwe teelten)
- Opleiding, vorming, kenniscentra

Demografische ontwikkelingen

Economische factoren

- Evolutie bevolking (10 miljard in 2050)
- Verstedelijking
- Vergrijzing
- Migratie en diversificatie bevolking
-
- Globalisering
- Handelsstromen
- Markt- en ketendynamiek
- Financiële markten
- Grondmarkt
-

Ecologische factoren

Politiek-juridische beleidsfactoren

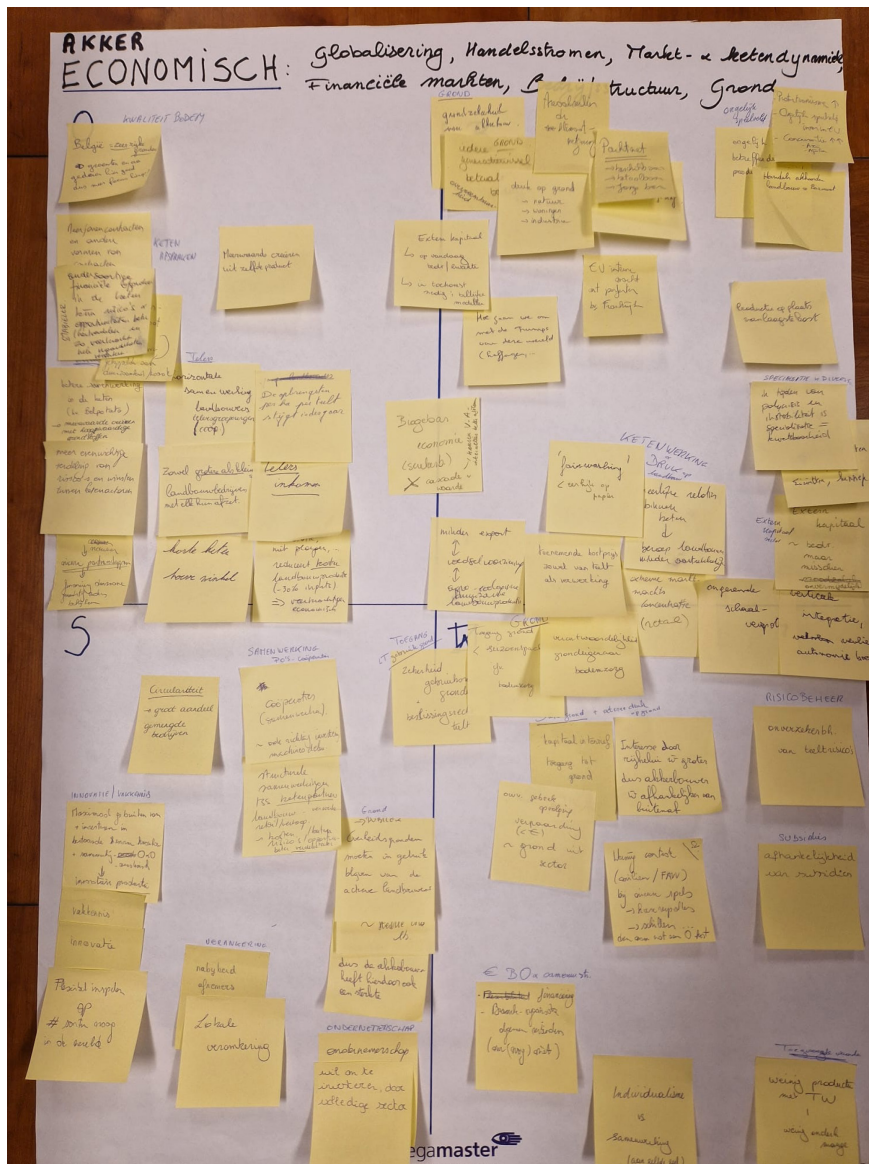
- Klimaatverandering
- Biodiversiteit
- Schaarste aan hulpbronnen (bodem, water, lucht)
- Milieuvervuiling
- Duurzaamheid
- Circulariteit
-
- Geopolitieke situatie
- Internationale samenwerking
- Beleid en regelgeving 2050
- Institutionele verandering en rechtszekerheid
-

consument). Dit schept kansen, maar met nuance (nl. op welke markt richten we ons?). Voedselzekerheid via duurzame landbouw en aantrekkelijk landbouwersberoep.	
Verstedelijking Toename in <i>convenience food</i>.	Verstedelijking Te weinig voeling met landbouw. Te weinig chauvinisme voor lokale producten.
	Vergrijzing Consumptie neemt af. Arbeidsvraagstuk (tekort aan arbeidskrachten, toenemende concurrentie voor arbeid). Generatiewissel / opvolgingsproblematiek binnen de landbouw.
Migratie en diversificatie bevolking Trends naar gezonde voeding en meer diverse eetpatronen. Toenemende arbeidsvraag.	
Tewerkstelling Toenemende arbeidsvraag.	

Sterktes (interne factoren)	Zwaktes (interne factoren)
	Vergrijzing Uitstroom uit de sector.
Migratie en diversificatie bevolking De Vlaamse akkerbouwteelten sluiten aan bij vele diëten en eetculturen. De Vlaamse akkerbouw grijpt kansen voor nieuwe teelten en blijft ook in de toekomst grondstoffen voor de verwerking leveren.	Migratie en diversificatie bevolking Is er wel (competitief) in te spelen op veranderende eetpatronen vanuit de Vlaamse akkerbouw (nieuwe teelten)?
Nieuwe generatie akkerbouwers	

Nieuwe generatie akkerbouwers is positief voor de ingang van nieuwe technologie.	
--	--

Economische factoren

Samenvatting boodschappen deelnemers

Opportunities (externe factoren)	Bedreigingen (externe factoren)
Globalisering Inspelen op globale vraag (cf. demografisch).	Globalisering Geopolitieke evoluties richting handelsblokken tegenover elkaar.

Handelsstromen Verbetering van vraag- en aanbodinteracties in functie van meer ondernemersstabiliteit.	Handelsstromen Ongelijk speelveld binnen EU en met derde landen (o.a. internationale handelsakkoorden en productievoorwaarden).
Markt- en ketendynamiek Versterken van samenwerking doorheen de keten in functie van een betere verdeling van duurzaamheidsinspanningen, kosten, baten, risico's en opportuniteiten (o.a. piste van meerjarencontracten).	Markt- en ketendynamiek Te grote machtsconcentratie in de keten, verticale integratie, oneerlijke ketenrelaties en ' <i>fair-washing</i> '. Onvoldoende financiering van samenwerkingsverbanden doorheen de keten.
Bedrijfsstructuur Diversiteit in keten- en bedrijfsmodellen. Extern kapitaal: in de toekomst wellicht nodig/onvermijdelijk. Maar er is nood aan billijke modellen.	Bedrijfsstructuur Extern kapitaal: bij ontstentenis van billijke modellen gezien als bedreiging van familiale landbouw.
Grond Vlaanderen/België heeft rijke bodems waar gewassen goed gedijen. Publieke gronden moeten in gebruik blijven van actieve landbouwers.	Grond Toegang tot grond is kapitaalintensief en er heerst druk op grond vanwege andere gebruiksfuncties. Langdurige toegang tot grond in functie van gebruikerszekerheid en bodemkwaliteit is op vandaag onvoldoende gegarandeerd.
Andere Lokale verankering met nabijheid van telers, afnemers en ontsluiting naar het hinterland.	

Sterktes (interne factoren)	Zwaktes (interne factoren)
	Globalisering In tijden van polycrisis en instabiliteit vormt specialisatie een kwetsbaarheid.
Markt- en ketendynamiek Samenwerking tussen telers (telersgroeperingen, coöperaties, producentenorganisaties)	Markt- en ketendynamiek Te weinig akkerbouwproductie met toegevoegde waarde / onderscheidend vermogen.

met kansen tot verdere versterking in de toekomst.	Afhankelijkheid van subsidies in kader van rendabele bedrijfsvoering.
Bedrijfsstructuur Diversiteit van kleinere en grotere landbouwbedrijven met hun afzetstrategie. Diversiteit van bedrijfsmodellen (o.a. circulariteit, agro-ecologie, technologische innovatie, korte keten, ...). Vakkennis / knowhow / ondernemerschap voor verdere innovatieve productie.	Bedrijfsstructuur Overneembaarheid van akkerbouwbedrijven. Onzekerheid over rendabiliteit van nieuwe teelten. Risicobeheer: onverzekerbaarheid van teelttriso's.
Grond Grond in eigendom kan ook sterkte betekenen.	Grond Kapitaalintensieve toegang tot grond.

Meer vraag naar convenience/kant-en-klaar → kans om nieuwe productvormen/afzet te ontwikkelen. Wijzigende diëten → mogelijk andere teelten/rotaties (kans om aan te sluiten bij nieuwe vraag).	Bereidheid consument/keten om te betalen voor lokale topproducten is onzeker. Daling lokale consumptie verse aardappelen door vergrijzing/verstedelijking → krimp in klassieke afzet.
Maatschappelijke waardering (Shift naar) Duurzame landbouw wordt maatschappelijke norm → kans op herstel/verbetering maatschappelijke waardering. Lokale ketens als cultureel verhaal (bv. Belgische frieten, groenten) → hefboom voor sterkere boer-burger verbinding. Burger bewust maken / beter informeren wordt gezien als kans om draagvlak te verhogen.	Maatschappelijke waardering Minder connectie (verdere ontkoppeling) burger (en consument)-landbouw → toenemende afstand, misverstanden, polarisatie. Maatschappelijk draagvlak wordt niet structureel ondersteund door onderwijs, media, overheid, marketing, nabijheid platteland, transparantie-tools (etiketten/QR) → blijvende legitimiteitsdruk.
Multifunctionaliteit (en leefbaarheid) platteland Duurzame teelt en landschapskwaliteit verhogen aantrekkelijkheid platteland in verstedelijkte wereld.	Multifunctionaliteit (en leefbaarheid) platteland Maakindustrie en wonen dicht bij landbouw → meer frictie landbouw-wonen en druk op leefomgeving.
Andere Vergrijzing/verstedelijking ⇒ daling lokale consumptie verse aardappelen (<i>werd als opportuniteit én bedreiging genoemd</i>).	Andere Verdwijnen kleine familiebedrijven. Erkenning strategisch belang/kwaliteit Vlaamse productie vs import schiet tekort.

Sterktes (interne factoren)	Zwaktes (interne factoren)
Consumentenkennis en responsiviteit Goede markt- en consumentenkennis beschikbaar (VLAM, etc.) om op voorkeuren te anticiperen en die info als sector te benutten/verspreiden (Is een troef in tegenstelling tot sommige buurlanden, maar zou nog beter kunnen benut worden).	Consumenten en ketenrelatie Prijsobservatorium onvoldoende uitgebouwd → sector mist vandaag scherp zicht op waardering/prijssignalen richting consument/keten.

Maatschappelijke waardering/sociale inbedding Landschapsbijdrage van de landbouw is visueel zichtbaar voor de burgers → sterke basis voor legitimiteit/verbinding. Sterk middenveld (bv landelijke gilden) → huidige basis voor draagvlak en sociale verankering, ook sterk als sociaal netwerk.	Maatschappelijke waardering/communicatie Media-aanpak te defensief → versterkt kloof/polarisatie. Onvoldoende bewustmaking rond strategisch belang van landbouw (onze rijkdom, 'natuurlijke grondstoffen' zijn ons land – en de havens).
Multifunctionaliteit platteland /bedrijfsmodellen Grote diversiteit aan bedrijfsmodellen vandaag → interne flexibiliteit om op sociale verwachtingen in te spelen.	Multifunctionaliteit platteland (Landbouw-wonen / sociale ruimte) Symbiose landbouw-wonen onder druk door polarisatie rond gewasbescherming en bemesting; leidt tot bijkomende beperkingen → intern nog onvoldoende "samenlevingsproof" organiseren.
Gezondheid en welzijn Middenveld/verenigingsleven werkt als buffer voor welzijn en verbondenheid.	Gezondheid en welzijn: werkorganisatie; mentaal Boer moet "alles tegelijk" zijn (teelt, verkoop, boekhouding, techniek...) → overbelasting. Oplossing in meer samenwerking? Versus individualisme. Mentaal welzijn van boer en gezin onder druk ("We zijn niet meer op ons gemak").
Andere Toegankelijkheid van de politiek in Vlaanderen/België, in vgl met buitenland.	

Samenvatting boodschappen deelnemers

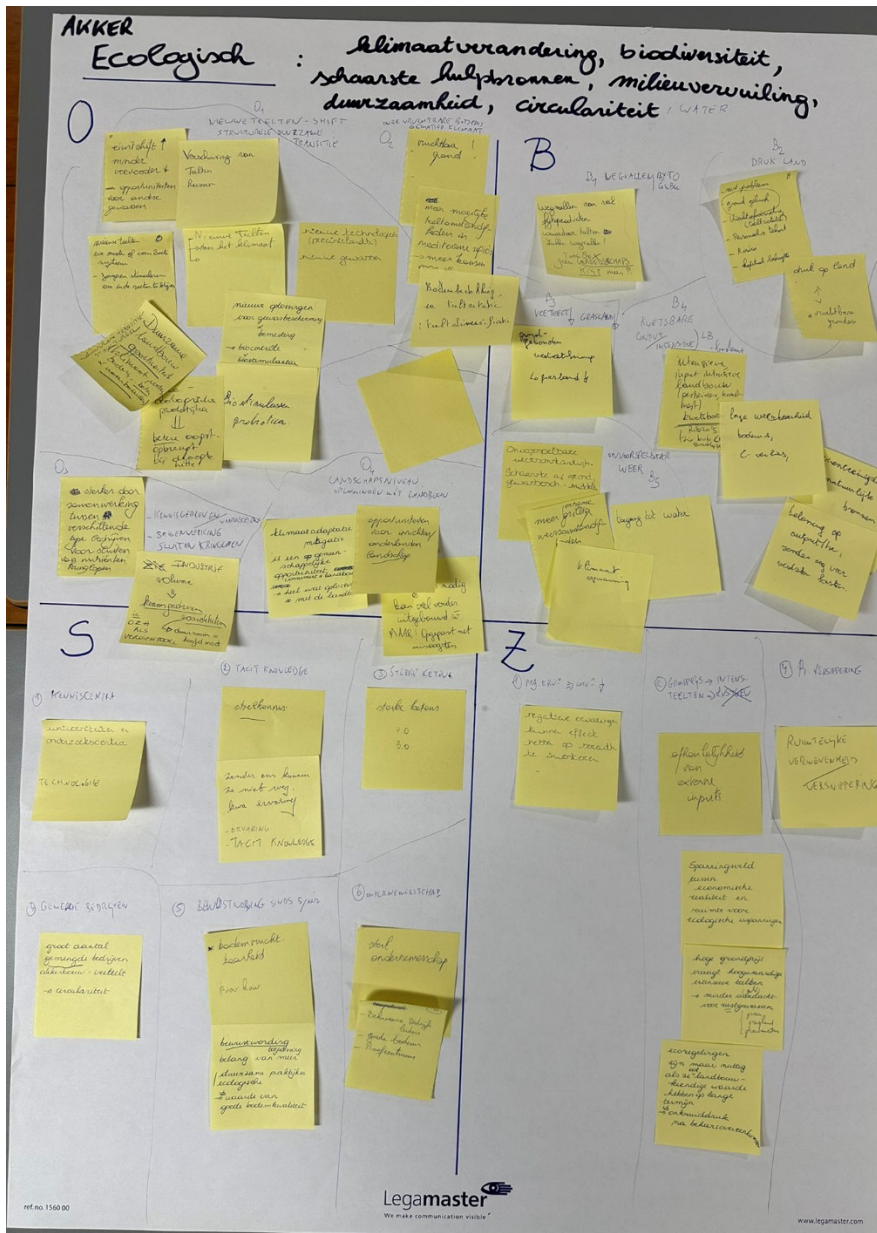
Opportunities (external factors)	Threats (external factors)
Digitalisering Precisielandbouw: technologie ondersteunt efficiëntie, duurzaamheid en personeelsinzet	Digitalisering Precisielandbouw vraagt kapitaal en dus schaal (toegankelijkheid/investeringsdrempel).

(robots, drones, camera's, GPS-sturing, plaats-specifieke behandeling – Ecorobotix,...). AI/precisie in gewasbescherming: hogere precisie, lagere input (middelen, water, mest). Watergebruik: Datagedreven water/irrigatietechnologie als hefboom voor efficiënter watergebruik.	Kwetsbaarheid high-tech landbouw: als netwerk wegvalt, valt alles stil (risico's op toeval-lige of kwaadwillige pannes).
Biotechnologie Belangrijke stap naar duurzaamheid door NGT/nieuwe genetica/CRISPR-Cas: robuustere, resistente, tolerante rassen → minder gewasbescherming, minder bemesting en minder water, en sneller veredelen. Billijke en toepasbare NGT-wetgeving kan als katalysator werken bij de verdere verduurzaming van de akkerbouw.	Biotechnologie Het tempo van toelatingen voor biopesticiden, biotech-oplossingen, ... moet afgestemd zijn aan de evaluatie- en herzieningsprocedures van bestaande gewasbeschermingsmiddelen. Wanneer regelgeving/toelatingskaders voor biopesticiden, biotech-oplossingen,... achterlopen op evaluatie- en herzieningsprocedures van bestaande gewasbeschermingsmiddelen, leidt dit tot overhaaste schrapping van bestaande cruciale middelen zonder dat effectieve alternatieven voor teeltverzorging voldoende beschikbaar zijn.
Technologische innovatie Duurzaamheidsbijdragen door technologische innovaties en machines om drukken vanuit gewasbescherming en bemesting te reduceren. Geïntegreerde aanpak plantenziekten (techniek + systeem). Biostimulanten & bodembeheer-technieken als innovatie in bemesting. Lichtere/kleinere machines / low-tech (of via loonwerkers) om bodemdruk & financiële kwetsbaarheid te beperken.	Technologische innovatie Discussie pro/contra technologie (acceptatie/legitimiteit). Afhankelijkheid van beschikbaarheid technologie (soms enkel buitenland). Technologie veroudert snel → moeilijke investeringskeuzes. Opschalingsmeerkost innovatie vs productprijs. High-tech verhoogt financiële kwetsbaarheid: hoge kost, beperkte betaalbaarheid, onzeker rendement/terugverdientijd.
Innovatie productiesystemen (agro-ecologie)	Innovatie productiesystemen (agro-ecologie) Lock-in door te smalle focus op technische fixes (remt systeeminnovatie).

Carbon/regeneratieve landbouw & bodemkwaliteit: groot potentieel, sector hecht er al belang aan. Diversiteit in productiesystemen als bron voor innovatie.	Regelgeving achterop t.o.v. innovatieve systemen/technieken.
Productinnovatie (nieuwe teelten) Nieuwe rassen/teelten via NGT (klimaat- en ziekteresistent, o.a. droogteresistent).	Productinnovatie (nieuwe teelten) Tempo productinnovatie afhankelijk van EU-houding/toelating NGT en nieuwe genetica.
Andere Exoskelet/arbeidsverlichting (technologie voor ergonomie/werkorganisatie).	

Sterktes (interne factoren)	Zwaktes (interne factoren)
Digitalisering: Sterktes waarop in de toekomst nog meer mag ingezet worden: • Sterke kennis- en onderzoekscentra in Vlaanderen. • Veel start-ups/scale-ups rond nieuwe technologie en producten. • Kennis, opleiding, digitaal en ondernemerschap bij landbouwers.	Digitalisering Data-eigenaarschap van de producent tov de andere ketenspelers is onvoldoende geborgd; nood aan wettelijke bescherming/vergoeding. Gebruiksgemak & incompatibele systemen voor data-overdracht; losse digitale systemen → nood aan databeheer-ecosystemen. Geen back-up bij netwerkuitval. Tekort aan specifiek geschoold personeel.
Biotechnologie Sterke Vlaamse kennisinstellingen + innovatief ecosysteem (veredeling/biotech).	Biotechnologie Kennis lekt weg / internationale inhaalbeweging (Azië/China). Te weinig experimenteerruimte voor innovatie buiten wettelijk kader (trial-and-error).
Technologische innovatie Technische vakkennis en adoptievermogen in sector.	Technologische innovatie Terreinkennis ontbreekt soms bij regelgeving/ontwerp → nood aan pragmatische oplossingen met boerenverstand.

	Afhankelijkheid van technologie + buitenlandse productie.
Innovatie productiesystemen (agro-ecologie) Aandacht voor bodemkwaliteit aanwezig in sector (basis voor regeneratief/agro-ecologisch).	Innovatie productiesystemen (agro-ecologie) Beperkte trial-and-error-ruimte om systeeminnovaties te testen.
Productinnovatie (nieuwe teelten) veredelings-/innovatiecapaciteit aanwezig in kennisecosysteem.	

Samenvatting boodschappen deelnemers

Opportunities (externe factoren)	Bedreigingen (externe factoren)
Klimaatverandering Verschuiving van teelten, nieuwe teelten aangepast aan klimaatverandering en daar bovenop eiwitshift (minder vlees, minder	Klimaatverandering Meer onvoorspelbare en grillige weersomstandigheden, beperktere toegang tot water.

veevoeder): zo meer plaats voor andere, tevens meer 'weerbare' gewassen. Nieuwe oplossingen voor gewasbeschermingen en bemesting. Deze kans te vatten in een 'duurzame structurele landbouwtransitie'.	
Biodiversiteit Kansen op landschapsniveau (dus niet louter bedrijfsniveau): inrichting en onderhoud van. Oplossen door en mét de landbouwsector.	Biodiversiteit Verlies aan graslanden en de daarmee gerealiseerde biodiversiteit (weidevogels) door verdwijnen van grondgebonden rundveehouderij.
Schaarste aan hulpbronnen (bodem, water, lucht) We beschikken over vruchtbare landbouwbodems in Vlaanderen, beter dan in bepaalde mediterrane regio's. Koester deze hulpbron: is relatief schaars en we dienen hier zorgvuldig mee om te gaan met de juiste teelttechnieken en bewerkingen.	Schaarste aan hulpbronnen (bodem, water, lucht) Druk op het land, en vruchtbare landbouwgrond als een belangrijke hulpbron onder druk: lagere weerbaarheid van de bodems.
	Milieuvervuiling Wegvallen van fytoproducten waardoor ook teelten zullen verdwijnen. Dus krimpen van middelen in de brede toolbox van gewasbescherming.
	Duurzaamheid Intensieve landbouw met veel input als bedreiging voor milieu en natuur (vervuiling) én daarbij lage weerbaarheid landbouwsysteem (C-verlies, ...), verontreinigde natuurlijke hulpbronnen én blijvende (economische) DRUK op landbouwers voor focus op output/ha, ook al willen die dat anders.
Circulariteit Kennis- en waardegedreven samenwerking en zo kringlopen sluiten. Geen focus op volume	

maar op (meer)waarde en dat ontwikkelen als VERDIENmodel. Samenwerking tussen verschillende bedrijven zo kringlopen sluiten voor bijvoorbeeld nutriënten.	
---	--

Sterktes (interne factoren)	Zwaktes (interne factoren)
Klimaatverandering Sterke ketens, organisatievormen PO en BO, bestendig tegen schokken (cfr COVID-crisis, geen gebrek aan voedsel).	
Biodiversiteit Bewustwording binnen de landbouwsector sinds 5-tal jaar van belang biodiversiteit, bodemvruchtbaarheid, meer duurzame praktijken, ecologische waarde van goede bodemkwaliteit.	Biodiversiteit Negatieve ervaringen kunnen effect hebben op bereidheid tot investeren.
Schaarste aan hulpbronnen (bodem, water, lucht) Sterk ondernemerschap, bekwame bedrijfsleiders.	Schaarste aan hulpbronnen (bodem, water, lucht): Afhankelijkheid van externe input. Vlaamse ruimtelijke verwevenheid/versnippering.
Duurzaamheid Aanwezige kenniscentra. Stielkennis/tacit knowledge.	Duurzaamheid Spanningsveld tussen economische realiteit en ruimte voor ecologische inspanningen. Hoge grondprijs vraagt nu eenmaal hoogwaardige intensieve teelten, zo minder aandacht voor rustgewassen (graan, grasland, groenbemesters, ...). Ecoregelingen zijn maar nuttig als ze ook landbouwkundige waarde hebben op lange termijn, bv. je wilt geen onkruidruk omwille van aanhouden BO.
Circulariteit Nog steeds groot aantal gemengde bedrijven.	

Samenvatting boodschappen deelnemers

Opportunities (externe factoren)	Bedreigingen (externe factoren)
Geopolitieke situatie EU als sterker blok dat zelfde spelregels weet af te dwingen, zowel internationaal als binnen EU.	Geopolitieke situatie Landbouw als pasmunt bv Mercosur.

Beleid en regelgeving Weg van boetepolitiek, naar een beloningspolitiek. Vereenvoudiging. langetermijn-beleid met stabiele kaders. Beleid en politiek met kennis van zaken van de landbouwsector.	Beleid en regelgeving Verkokering en teveel regelgeving maakt de mensen onzeker 'en kapot tussen de oren'. Wisselend beleid, wisselende regels. Gebrek aan verantwoordelijkheid bij retail + gebrek aan keuze om te verduurzamen in het agro-voedingscomplex (greenwashing).
Institutionele verandering en rechtszekerheid Erkenning belang landbouw/voeding als strategisch: betere prijzen met stabiele markten. Zelfde regels binnen 1 land als België ipv nu met verschillen per gewest. Rechtszekerheid 'verkrijgen' door transitie naar een duurzame landbouw binnen de 'randvoorwaarden'.	Institutionele verandering en rechtszekerheid Te weinig politieke voeling met de landbouwsector. Beschikbaarheid grond en zekerheid op lange termijn.
Niet product gebonden ondersteuningsinstrumenten Ontwikkelen weerverzekeringen en inkomensverzekeringen. Aanpakken oneerlijke handelspraktijken.	Niet product gebonden ondersteuningsinstrumenten Verdwijnen van landbouworganisaties die veel ondersteuning bieden.

Sterktes (interne factoren)	Zwaktes (interne factoren)
	Geopolitieke situatie Kleine zwakke kleine positie landbouwsector in internationale beleid.
Beleid en regelgeving In België is er korte afstand tot de politiek, toegankelijkheid. Sinds enkele jaren introductie begrip 'open strategische autonomie'.	Beleid en regelgeving Niet kunnen volgen met veel en snel veranderende regels, die ook tijdens het spel veranderen. Nood aan specifieke aangepaste regelgeving want bijvoorbeeld landbouwsector is

	seizoenafhankelijk (bv. arbeidswetgeving niet altijd aangepast).
Institutionele verandering en rechtszekerheid Het bestaan van middenveld en landbouworganisaties: de geboden omkadering. Diverse sector, variatie in activiteiten.	Institutionele verandering en rechtszekerheid Landbouw is way of life, hoge leeftijd boeren, sociale leefomstandigheden niet evident.

■ Deel 3 – Thematische synthese van de collectieve reflectie

Inleiding

In sessie 3 van het Forum Deelsector Akkerbouw en industrieteelten werden de bevindingen uit de DESTEP-SWOT-oefening samengebracht en verdiept. De deelnemers reflecteerden, vanuit uiteenlopende achtergronden (actieve landbouwer, agrovoedingsketen of middenveld) over de factoren die de toekomst van de Vlaamse sector akkerbouw en industrieteelten richting 2050 het sterkst zullen beïnvloeden. Centraal stonden drie vragen:

- Welke **drijvende krachten** zijn bepalend voor de verdere evolutie van de sector? (structureel = het speelveld)
- Waar liggen de **kritische onzekerheden**? (open uitkomst = de kantelpunten binnen dat speelveld)
- En welke **knelpunten** stellen zich voor de uitwerking van een Vlaamse landbouwvisie 2030–2050?

De synthese hieronder is thematisch opgebouwd volgens de zes DESTEP-dimensies. Ze geeft geen chronologisch verslag en geen overzicht van individuele standpunten, maar brengt de gedeelde inzichten, spanningsvelden en onzekerheden samen op sectorniveau.

1. Demografische dimensie – mondiale vraag, vergrijzing en opvolgingscapaciteit

Kernbevindingen

De demografische context richting 2050 wordt gekenmerkt door een groeiende en diversifiërende wereldbevolking, verstedelijking en vergrijzing. Voor de akkerbouw en industrieteelten vertaalt zich dit in een dubbel spanningsveld.

Enerzijds wordt een stijgende vraag naar plantaardige grondstoffen en voeding verwacht, mede in het kader van de eiwitshift en veranderende eetpatronen. De Vlaamse akkerbouw beschikt over vruchtbare bodems, sterke kennis en nabijheid van koopkrachtige consumenten en verwerkende industrie, wat kansen biedt om hierop in te spelen.

Anderzijds staat de sector zelf voor een belangrijke generatiewissel. De vergrijzing binnen de landbouwpopulatie, de hoge kapitaalsdrempels (grond en investeringen) en de aantrekkelijkheid van het beroep vormen een structurele uitdaging. Toegang tot arbeid – zowel vaste als seizoensarbeid – blijft een knelpunt.

Drijvende krachten

- Evolutie van de wereldwijde en Europese vraag naar plantaardige voeding.
- Vergrijzing van de landbouwpopulatie en opvolgingsproblematiek.
- Verstedelijking en veranderende consumptiegewoonten (convenience, diversiteit).

- Beschikbaarheid van arbeidskrachten met de juiste competenties.

Kritische onzekerheden

- De mate waarin Vlaamse akkerbouw competitief kan inspelen op nieuwe eetpatronen en teeltverschuivingen.
- Evolutie van instroom en overnamebereidheid bij jonge landbouwers.
- Structurele beschikbaarheid en betaalbaarheid van arbeid.
- Balans tussen lokale consumptie, Europese markt en wereldmarkt.

Implicaties voor de landbouwvisie

De demografische dimensie onderstreept dat sectorcontinuïteit niet vanzelfsprekend is. Arbeidszekerheid, instroom en opvolging bepalen in belangrijke mate de toekomstige productiecapaciteit. Toegang tot grond en een aangepast kader voor bedrijfsopvolging en vennootschapsvormen zijn bepalend voor de langetermijnverankering van de akkerbouw in Vlaanderen.

2. Economische dimensie – level playing field, ketenmacht en toegang tot grond

Kernbevindingen

Het economische perspectief werd in de plenaire reflectie als bijzonder bepalend ervaren. Het organiseren van een gelijk speelveld ("level playing field") kwam herhaaldelijk naar voren als kritische factor.

Vlaamse en Europese akkerbouwers opereren binnen strikte milieu-, sociale en kwaliteitsnormen. Wanneer ingevoerde producten niet aan gelijkaardige voorwaarden moeten voldoen, zet dit prijzen en investeringscapaciteit onder druk. Internationale handelsakkoorden en geopolitieke evoluties versterken deze onzekerheid.

Daarnaast blijven markt- en ketendynamiek, prijsvorming en toegevoegde waarde cruciaal. De sector produceert veelal bulkgrondstoffen met beperkte differentiatie. Samenwerking in telers-groeperingen en coöperaties wordt gezien als hefboom om risico's te delen en meerwaarde te creëren, maar individualisme en beperkte financiering van samenwerkingsverbanden blijven aandachtspunten. Ook een betere samenwerking doorheen de keten werd aangekaart om duurzaamheidsinspanningen, en de kosten, baten en risico's ervan op een billijke manier te delen.

Toegang tot grond – zowel qua prijs als gebruiks zekerheid – vormt een structurele economische randvoorwaarde.

Drijvende krachten

- Internationale handelsstromen en geopolitieke ontwikkelingen.
- Ongelijk speelveld binnen en buiten de EU.

- Concentratie in toelevering, verwerking en retail.
- Grondprijs en toegang tot langdurige gebruiksrechten.
- Rendabiliteit en risicobeheer in een volatiele markt.

Kritische onzekerheden

- Evolutie van import- en exportvolumes richting 2030–2050.
- Inhoud en impact van toekomstige handelsakkoorden.
- Mate waarin kosten voor duurzaamheidsinspanningen worden doorgerekend in de markt.
- Toekomst van familiale bedrijfsmodellen bij stijgende kapitaalintensiteit.
- Onverzekerbaarheid van teeltrisico's bij toenemende klimaatschokken.

Implicaties voor de landbouwvisie

De economische dimensie maakt duidelijk dat concurrentiekracht en rendabiliteit randvoorwaarden zijn voor elke vorm van transitie. De positie van Vlaanderen binnen Europese en mondiale markten, het gelijk speelveld en de organisatie van de keten beïnvloeden rechtstreeks de inkomensvorming. Transparantie rond externe kosten en waardering van ecosysteemdiensten spelen mee in de discussie over een toekomstbestendige marktwerking.

3. Sociaal-culturele dimensie – consumentengedrag, legitimiteit en draagkracht van de boer

Kernbevindingen

De maatschappelijke waardering voor landbouw en het consumentengedrag beïnvloeden zowel de markt als de beleidsruimte.

Er is een groeiende aandacht voor gezonde, plantaardige voeding, wat kansen biedt voor akkerbouw en industrieteelten. Tegelijkertijd is de bereidheid van consumenten om een meerprijs te betalen voor lokale of duurzamere productie onzeker.

De afstand tussen burger en landbouw wordt als toenemend ervaren. Onderwijs, media en transparantie-instrumenten spelen hierin een sleutelrol. Een breder bewustzijn rond het strategisch belang van landbouw in Vlaanderen wordt noodzakelijk geacht.

Het mentaal welzijn van landbouwers werd expliciet benoemd als onderbelicht maar essentieel. Complexe regelgeving, administratieve lasten en maatschappelijke druk wegen op de draagkracht van bedrijven.

Drijvende krachten

- Evolutie van consumentengedrag en prijsgevoeligheid.

- Maatschappelijk draagvlak voor duurzame productie.
- Informatie en beeldvorming via onderwijs en media.
- Mentale en sociale draagkracht van landbouwers.

Kritische onzekerheden

- Structurele betalingsbereidheid voor duurzame, lokale productie.
- Evolutie van maatschappelijke normen rond gewasbescherming en milieu.
- Impact van polarisatie op beleidsruimte.
- Toekomst van sociale cohesie binnen de sector.

Implicaties voor de landbouwvisie

De sociaal-culturele dimensie wijst op het belang van legitimiteit en draagvlak. Consumentenperceptie, beeldvorming en maatschappelijke verwachtingen wegen steeds sterker door op de ontwikkelingsruimte van de sector. Communicatie, educatie en aandacht voor mentaal welzijn en werkbaarheid zijn structurele elementen in de toekomstbestendigheid van akkerbouwbedrijven.

4. Technologische dimensie – precisielandbouw, biotechnologie en afhankelijkheden

Kernbevindingen

Technologische innovatie – robotisering, digitalisering, AI en biotechnologie – wordt als belangrijke hefboom gezien voor efficiëntie, duurzaamheid en arbeidsondersteuning.

Precisielandbouw, datagedreven waterbeheer en geïntegreerde gewasbescherming kunnen inputgebruik reduceren. Nieuwe veredelings technieken (NGT) bieden perspectief op robuustere rassen met minder afhankelijkheid van gewasbeschermingsmiddelen.

Tegelijkertijd groeit de afhankelijkheid van technologie en buitenlandse leveranciers. Hoge investeringskosten verhogen de kapitaaldruk en kunnen schaalvergroting afdwingen. Data-eigenschap en systeemkwetsbaarheid (netwerkuitval) vormen bijkomende risico's.

Drijvende krachten

- Robotisering en automatisering.
- Nieuwe genetische technieken en veredeling.
- Digitalisering en datagedreven bedrijfsvoering.
- Innovatie in bodembeheer en regeneratieve systemen.

Kritische onzekerheden

- Toelatingskaders en snelheid van EU-regelgeving rond NGT.
- Beschikbaarheid van effectieve alternatieven voor teeltverzorging bij afbouw van fyto-middelen.
- Mate van technologische afhankelijkheid van niet-Europese spelers.
- Economische haalbaarheid voor kleine en middelgrote bedrijven.

Implicaties voor de landbouwvisie

De technologische dimensie bevestigt dat innovatie een belangrijke hefboom blijft, maar ingebed moet worden in een breder systeemperspectief. Datagovernance, toegankelijkheid van technologie en maatschappelijke positionering van biotechnologie bepalen mee de strategische autonomie van bedrijven. Investerings in technologie vragen aandacht voor schaal, samenwerking en vermijdbare afhankelijkheden.

5. Ecologische dimensie – klimaatadaptatie, gewasbescherming en ruimtegebruik

Kernbevindingen

Ecologische randvoorwaarden vormen een fundamenteel kader voor de toekomst van de sector. Klimaatverandering, waterbeschikbaarheid, bodemkwaliteit en biodiversiteit zijn structurele parameters.

De nood aan explicietere doorrekening van ecologische grenzen werd benadrukt. Er werd gewezen op buitenlandse voorbeelden waar de impact op ruimtegebruik aanzienlijk blijkt wanneer milieudoelen strikt worden doorgerekend.

De sector erkent de noodzaak tot verduurzaming, maar stelt dat strengere normen enkel houdbaar zijn bij een gelijk speelveld.

Naast technologische optimalisatie krijgt ook een meer systeemgerichte benadering aandacht. Principes zoals robuuste rotaties, versterking van bodemgezondheid, het sluiten van kringlopen en reductie van externe inputafhankelijkheid worden gezien als mogelijke hefbomen om meerdere uitdagingen tegelijk aan te pakken (bodemkwaliteit, waterbeheer, klimaatweerbaarheid en economische kwetsbaarheid). Deze benadering is een mogelijke ontwikkelingsrichting binnen de bredere verduurzaming van de sector.

Drijvende krachten

- Klimaatverandering en toenemende weerextremen.
- Beschikbaarheid en kwaliteit van bodem en water.
- Afbouw van gewasbeschermingsmiddelen.
- Integratie van landbouw binnen ecologische grenzen.

Kritische onzekerheden

- Striktheid en timing van ecologische normering.
- Ruimtelijke impact van milieudoelstellingen.
- Beschikbaarheid van werkbare, effectieve alternatieven voor bestaande praktijken.
- Verhouding tussen nationale invulling en Europese kaders.

Implicaties voor de landbouwvisie

De ecologische dimensie maakt duidelijk dat productie binnen duidelijke ecologische randvoorwaarden moet plaatsvinden. Waterbeschikbaarheid, bodemkwaliteit en toegang tot effectieve teelttools zijn bepalend voor de feitelijke productieruimte in Vlaanderen. Systeemgerichte benaderingen en technologische innovatie worden daarbij niet als tegenpolen gezien, maar als complementaire bouwstenen.

6. Politiek-juridische dimensie – rechtszekerheid, beleidsincoherentie en Europese kaders

Kernbevindingen

Rechtszekerheid en beleidscoherentie werden als randvoorwaarde voor elke investering naar voren geschoven. Veelvuldige wijzigingen in vergunningen- en regelgevingskaders ondermijnen langetermijnplanning.

Incoherentie tussen verschillende beleidsdomeinen (bv. stikstof versus koolstof) en tussen regio's binnen België werd als problematisch ervaren. Daarnaast leeft de verwachting dat een verdere "nationalisering" van Europese kaders (GLB) kan leiden tot marktverstoring.

Drijvende krachten

- Stabiliteit en voorspelbaarheid van regelgeving.
- Coherentie tussen beleidsdomeinen.
- Europese handels- en landbouwkaders.
- Vergunnings- en administratieve lasten.

Kritische onzekerheden

- Evolutie van nationale invulling binnen EU-kaders.
- Mate van beleidsstabiliteit over legislaturen heen.
- Impact van regionale verschillen op concurrentiepositie.
- Evenwicht tussen belonings- en sanctioneringsmechanismen.

Implicaties voor de landbouwvisie

De politiek-juridische dimensie onderstreept het belang van rechtszekerheid en beleidscoherentie. Werkbare en geharmoniseerde regels binnen Europa bepalen de speelruimte van de akkerbouw. Stabiliteit in vergunningen, rapporteringsverplichtingen en keteneisen beïnvloedt rechtstreeks de investeringsbereidheid en het toekomstvertrouwen van bedrijven.

Geïntegreerde slotbeschouwing – spanningsvelden en richting

Uit de collectieve reflectie komen enkele centrale spanningsvelden naar voren:

- **Duurzaamheid versus concurrentiekracht:** strengere ecologische normen zijn wenselijk, maar enkel houdbaar bij een gelijk speelveld en een billijke verdeling van kosten, risico's en baten doorheen de keten.
- **Technologische intensivering versus weerbaarheid en autonomie:** innovatie en hightech oplossingen verhogen efficiëntie, maar kunnen tegelijk afhankelijkheid, kapitaaldruk en kwetsbaarheid vergroten tegenover systeemgerichte benaderingen (bodemkwaliteit, rotaties, inputreductie).
- **Exportgerichtheid versus strategische zelfvoorziening en territoriale verankering:** de mate waarin de Vlaamse akkerbouw zich richt op wereldmarkten dan wel op intra-Europese of regionale voedselvoorziening.
- **Schaalvergroting versus diversiteit van bedrijfsmodellen:** stijgende grond- en investeringskosten zetten familiale en gemengde modellen onder druk.
- **Maatschappelijke verwachtingen versus economische haalbaarheid:** zonder vergoeding voor inspanningen ontstaat rendabiliteitsdruk en verminderde investeringsruimte.

De toekomst van de akkerbouw en industrieteelten in Vlaanderen zal bepaald worden door de mate waarin deze spanningen beleidsmatig en strategisch worden gekaderd. De sector vraagt duidelijkheid over randvoorwaarden, ruimte voor ondernemerschap en erkenning van haar strategisch belang binnen een duurzame en weerbare voedselvoorziening richting 2050.